

Emocionalna dinamika interakcije kućnih ljubimaca i članova kućanstva iz perspektive simboličkog interakcionizma

---

Mucić-Mak, Margareta

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:255707>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-07-02**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository of evaluation works](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Margareta Mucić-Mak

**Emocionalna dinamika interakcije kućnih ljubimaca
i članova kućanstva iz perspektive simboličkog
interakcionizma**

Završni rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Emocionalna dinamika interakcije kućnih ljubimaca i članova kućanstva iz perspektive simboličkog interakcionizma

Završni rad

Student/ica:

Margareta Mucić-Mak

Mentor/ica:

Prof. dr. sc. Saša Božić

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Margareta Mucić-Mak**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Emocionalna dinamika interakcije kućnih ljubimaca i članova kućanstva iz perspektive simboličkog interakcionizma** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

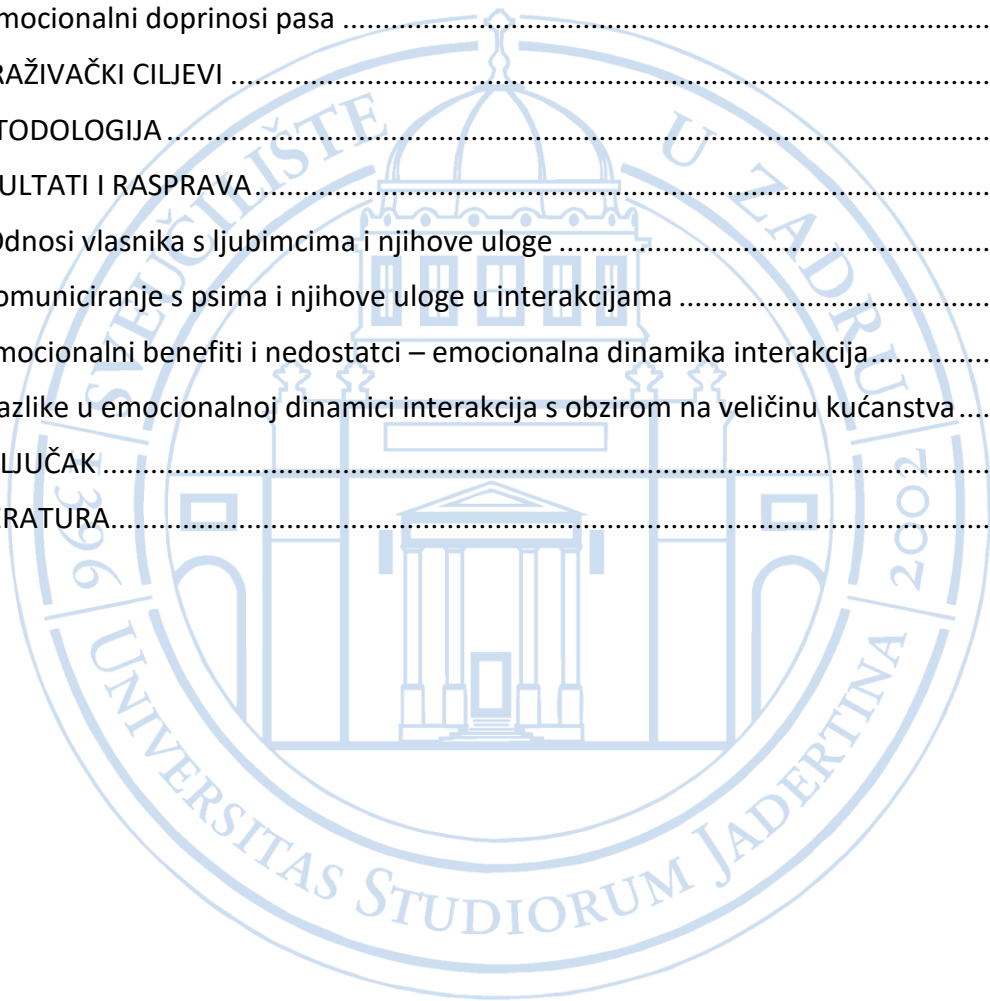
Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 9. listopada 2020.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. CILJEVI I SVRHA	3
3. TEORIJSKA KONCEPCIJA RADA	3
3.1. Simbolički interakcionizam.....	3
3.2. Obitelj i uloge u obitelji	5
3.3. Uloga životinja u društvu - psi	6
3.4. Emocionalni doprinosi pasa	7
4. ISTRAŽIVAČKI CILJEVI	10
5. METODOLOGIJA	10
6. REZULTATI I RASPRAVA.....	12
6.1. Odnosi vlasnika s ljubimcima i njihove uloge	13
6.2. Komuniciranje s psima i njihove uloge u interakcijama	15
6.3. Emocionalni benefiti i nedostaci – emocionalna dinamika interakcija.....	20
6.4. Razlike u emocionalnoj dinamici interakcija s obzirom na veličinu kućanstva.....	28
7. ZAKLJUČAK	29
8. LITERATURA.....	30

Emocionalna dinamika interakcije kućnih ljubimaca i članova kućanstva iz perspektive simboličkog interakcionizma

Kućni ljubimci dio su ljudskih života još od davnina. Iako su u početku služili za rad i pomoć, danas ih se nerijetko ubraja pod članom obitelji. Benefiti tog odnosa su mnogobrojni, a ponajviše se ističu emocionalni. Iako je Mead smatrao da simbolička interakcija nije ostvariva između ljudi i životinja, mnogobrojna istraživanja su to opovrgnula te dokazuju upravo suprotno. U toj činjenici očituje se relevantnost ove teme. Ovaj rad bazira se na suživotima šest sudionika (majka, kći i očuh; par – djevojka i dečko te samac) s njihova tri psa. Rad kroz intervjuje istražuje na koji način se odvija ta komunikacija i kako suživot s kućnim ljubimcima doprinosi emocionalnom aspektu njihovim vlasnicima. Svi sudionici svoje pse smatraju članovima obitelji te mnogi na njih gledaju kao na svoju djecu. Vlasnici navode kako su njihovi psi imali ključne uloge u vidu emocionalne potpore u mnogim teškim životnim situacijama, te osim toga i u svakodnevnom životu.

Ključne riječi: simbolički interakcionizam, kućni ljubimci, psi, emocionalna interakcija, emocionalni benefiti

Emotional dynamics of interaction between pets and members of households from perspective of symbolic interactionism

Pets have formed a part of human life for a long time. Although at first they were kept to serve and help, today they are considered a family member. The benefits of those relationships are numerous, and the emotional ones are the most prominent. Even though Mead thought that symbolic interaction is not possible between humans and animals, recent research proved quite the opposite. The relevance of this topic is found exactly in that fact. This paper is based on the research of the coexistence of six people and their three dogs (mother, daughter, and stepfather; a couple – boyfriend and girlfriend, and one single woman). It deals with the development of the communication between owners and pets, and the way in which cohabitation with them benefits them emotionally. All the participants consider their dogs a family member, and some of them even see them as their own child. The owners claim their dogs had crucial roles in providing the emotional support in many tough life situations, as well in everyday life.

Key words: symbolic interactionism, pets, dogs, emotional interaction, emotional benefits

1. UVOD

Kućni ljubimci su danas vrlo česti u kućanstvima. Dok je na samim počecima pripitomljavanja životinja kućni ljubimac kao takav bio potpuno drugačije svrhe i uloge te je služio u ekonomske svrhe ili kao sredstvo za rad, u trenutnom modernom dobu, sastav obitelji se mijenja pa tako nije neobično čuti od nekoga da pod člana obitelji navede i svog kućnog ljubimca. Danas je mnogima svakodnevica nezamisliva bez njihovog životinjskog prijatelja. Nerijetka je situacija gdje su kućni ljubimci visoko na rangu prioriteta. Nekima su oni, pak, čitav svijet. Upravo iz tog razloga, počelo se nametati pitanje koja je točno uloga kućnih ljubimaca. Doprinosu li oni na neki način u pojedinim kućanstvima, koje emocije izazivaju u svojim vlasnicima i utječu li možda na kvalitetu života. Na sve to i brojna druga pitanja pokušavaju odgovoriti mnogi stručnjaci i znanstvenici, utvrđujući za početak kako je pas najomiljeniji kućni ljubimac te da psi bolje razumiju i rabe naše društvene signale nego primati s kojima ipak dijelimo dobar dio genetskog naslijeđa. Nadalje, upravo su psi ti s kojima čovjek ostvaruje najjače emocionalne poveznice (Ombla, Penezić, Vidaković, 2016). Zanimljivo je istaknuti kako u Hrvatskoj, prema online istraživanju GfK-Centra za istraživanje tržišta iz 2016., više od polovice stanovništva ima kućnog ljubimca (61%), od čega čak 41% čine upravo psi. U sklopu toga, provedeno je i šire istraživanje na hrvatskom stanovništvu, odnosno na 286 vlasnika pasa, gdje se ističe podatak da čak 77% njih smatra svog ljubimca članom obitelji (Ombla, Penezić, Vidaković, 2016 prema Ombla, 2014). Također, navodi se kako su vlasnici kućnih ljubimaca, u odnosu na ne-vlasnike, emocionalno stabilniji te imaju značajno pozitivniji stav prema kućnim ljubimcima općenito. Autorica tvrdi i kako je jednim istraživanjem dokazano da se ljudi koji posjeduju kućnog ljubimca, pogotovo psa, puno više i češće smiju kroz dan, što je okarakterizirano kao podrška pozitivnom emocionalnom stanju. Nerijetko su ljudima upravo kućni ljubimci pomogli u svladavanju strahova od povezivanja s drugim ljudima i oslanjanja na druge ljude, gdje oni imaju ulogu socijalnih facilitatora (Ombla, 2012). Benefiti takvog odnosa su, dakle, mnogobrojne i raznolike: od enormne emocionalne podrške, do psihičke pa i fizičke dobrobiti životinjskog životnog suputnika. Često nadomještaju neki gubitak ili prazninu koju ljudi, uslijed raznih životnih puteva i situacija, dožive. Bezuvjetna ljubav koju pružaju je ultimativna beneficija koju mnogi u životu nikada ne dožive od strane drugih ljudi.

Upravo iz svih navedenih činjenica te općenite raširenosti i popularnosti posjedovanja kućnih ljubimaca, očituje se relevantnost ove teme te potreba za daljnjim istraživanjima statusa

kućnih ljubimaca unutar kućanstva, odnosno obitelji. U nastavku rada prikazat će se teorijska podloga provedenog istraživanja, čije će se uporište utemeljiti u simboličkom interakcionizmu. Simbolički interakcionizam stavlja naglasak na interakcije među akterima kao socijalno svjesnim i misaonim osobama koji tumače geste drugih i stavljaju se u njihovu ulogu. Mead je tvrdio kako se simbolički interakcionizam može odvijati samo između ljudi iz razloga što životinje nemaju sposobnost govora. Međutim, moderan odgovor je suprotan Meadovom vjerovanju – životinje su bića itekako sposobna za tumačenje ljudskih gesta te za neverbalnu komunikaciju. Shodno tome, dakle, oni mogu i simbolički interaktivirati (Furst, 2007). Ovaj pristup proučavanja odabran je upravo zbog modernog odgovora te interesa na koji način se to točno odvija i kako se tumači. Nakon prikaza teorije slijedi prikaz metodologije samog istraživanja, kao i interpretacija rezultata istraživanja te rasprava.

2. CILJEVI I SVRHA

Cilj ovog istraživanja je utvrditi kako vlasnici pasa komuniciraju sa svojim psima te utvrditi način na koji psi utječu na svoje vlasnike i članove kućanstva. Nadalje, cilj istraživanja je i utvrditi kako članovi obitelji promatraju psa i vide li ga kao člana obitelji s posebnom ulogom.

3. TEORIJSKA KONCEPCIJA RADA

3.1. Simbolički interakcionizam

Simbolički interakcionizam je sociološka perspektiva koja stavlja naglasak na uzajamnu razmjenu gesti za koje se smatra da posjeduju konvencionalno značenje te podrazumijeva i uporabu simbola (Abercrombie i dr., 2008). Gleda na ljude kao na aktivne tvorce društvenog svijeta. Iako norme i druga vanjska ograničenja postoje, ne određuju smjer ponašanja koji će ljudi odabrati. Kada akteri prime socijalni podražaj, procjenjuju ga u vidu svojih vlastitih ciljeva i prijašnjeg iskustva, kao i u skladu s normama. Tada ova subjektivna točka gledanja postaje varijabla koju, pri svom istraživanju, sociolozi moraju uzeti u obzir. Kako bi se interakcija mogla odvijati simbolički, primarno je, prije samog odabira ponašanja, biti u mogućnosti zamisliti kako drugi percipiraju određenog aktera, te kako bi isti mogli reagirati na određene izbore. Akteri mogu zamisliti značenja koja bi drugi akteri mogli pripisati alternativnim tokovima događaja, odnosno, drugim riječima, mogu se staviti u tuđu ulogu i vidjeti same sebe kao objekte koje drugi vide. Jednostavnije rečeno, mogu se objektivno pogledati tuđim očima (Alger i Alger, 1997). Za simbolički interakcionizam, upravo je ta sposobnost ključna stavka za uspješno izvršavanje takvog oblika komunikacije. Kada određeni akter to čini, tada je u mogućnosti prilagoditi svoje ponašanje zadanom kulturnom okviru i društvenim normama. Nadalje, još jedan vrlo ključan pojam u simboličkom interakcionizmu je osoba ili sebstvo, koji označava način prezentiranja svakog pojedinca u društvu. Potvrđivanje i uvažavanje drugih je od osobite važnosti, posebice za emocije koje se odvijaju tokom neke interakcije, bile one pozitivne ili negativne (Turner i Stets, 2011). Koncept sebstva razvio je George H. Mead, tvrdeći da je refleksivnost krucijalna za sebstvo kao društvenu pojavu. Također tvrdi i da je ranije spomenuto objektivno gledanje sebe kroz tuđe oči rezultat naše sposobnosti za unutarnjim dijalogom sa samima sobom. Osim sebstva, važan je i identitet, koji se definira kao svijest o samome sebi, vlastitoj osobnosti te obilježjima svoje ličnosti (Abercrombie i dr.,

2008). Međutim, Mead je smatrao kako životinje nemaju niti svijest niti sebstvo, pa shodno tome niti sposobnost za komunikaciju govorom kao što to ljudi čine. Smatra da su životinje ograničene na geste koje nisu produkt njihove volje, već su one automatski odgovor na neki podražaj. U svom vjerovanju kako je moguće preuzeti ulogu nekog drugog samo i isključivo kroz govor, Mead tvrdi kako životinje nemaju sposobnost sudjelovati u simboličkoj interakciji te da nemaju osobnost niti svijest o prošlosti (Alger i Alger, 1997). Suvremeni odgovor je nešto drugačiji: nakon brojnih istraživanja u mnogim znanstvenim sferama koja dokazuju suprotno onome što Mead tvrdi, trenutno je mišljenje kako životinje itekako posjeduju sebstvo (Furst, 2007). Prema istraživanjima Sandersa koje je provedeno na osobama s invaliditetom i poteškoćama, utvrđeno je kako vlasnici kroz rutine i interakcije sa svojim psima dolaze do mišljenja kako su njihovi ljubimci jedinstvene individue sa svojim setom razmišljanja i misli, vrlo empatični i sposobni reciprocitetnom odnosu, te vrlo svjesni osnovnih pravila koja sačinjavaju tu vezu. Nadalje, navodi se još kako su inteligentni i da posjeduju svoju slobodnu volju u donošenju odluka. Povrh toga, da posjeduju i jedinstvene osobne ukuse po pitanju hrane, igre, raznih aktivnosti, pa i ljudi, baš kao i ljudi. Ono što je možda i najvažnije saznanje, jest to da opisuju svoje pse kao sposobne za suosjećanje. Vjerovanja su kako njihovi ljubimci posjeduju vlastite emocije te da uzvraćaju emocije na način koji implicira visok stupanj empatičnosti (Furst, 2007 prema Sanders, 1993). Sanders smatra kako je upravo ta emocionalna poveznica između psa i vlasnika ona koja simboličku interakciju čini mogućom. Jedna od emocija na koju je stavio naglasak bio je osjećaj krivnje. Naime, objašnjava kako su vlasnici pasa primijetili kod svojih pasa osjećaj krivnje, ukoliko bi prekršili neko pravilo i znali da su učinili nešto što nisu smjeli (Alger i Alger, 1997 prema Sanders, 1993). Detaljnije istraživanje o tome proveo je Fraser (2019), kojem je primaran cilj bio istražiti kako psi tvore 'pseće riječi' svojim tijelom te kako pretaču značenje tih riječi spajajući ih s drugima i/ili izvodeći ih. Smatra kako riječi nisu ekskluzivno vlasništvo jezika niti ljudi. U svom istraživanju on se usmjerio na pragmatičku uporabu riječi proučavajući tri psa i riječi koje oni koriste u specifičnim situacijama. Naglasak je na njihovoj povezanosti s tim riječima odnosno kako određene riječi utječu na ponašanje psa, a ne njihovom samom razumijevanju. Autor ističe da psi imaju intimne veze s riječima, misleći time da oni znaju kako ih tvoriti i koristiti. Smatra kako psi ne koriste riječi bez razmišljanja, nego baš suprotno, upravo su riječi te koje navode psa na razmišljanje. Jedan od primjera je pas Bandit. U situaciji gdje je pokušao zadobiti pažnju svoje vlasnice dok je bila zauzeta pisanjem izvješća, odlučio je pridobiti pažnju njenog partnera tako što je stao u pozu koja znači da želi ići van u šetnju. Kada je partner uzeo povodac kako bi ga izveo van u šetnju, Bandit ga je odveo do partnerice, sjedeći pored nje dok ga nije pogledala. Na sličan

način i Fraserov pas Monk dolazi do onoga što želi. On, naime, sjedi ispred hladnjaka i čeka dok god ne dobije jesti. Ono što se ovdje pokušava pokazati je da psi sam čin sjedenja koristi u različite svrhe i da im služi kao način komunikacije s vlasnicima. Sjedenje, naime, objašnjava kao višeznačnu riječ u psećem svijetu, te samo značenje ovisi o tome s čim ju pas spari i u kojoj situaciji ju koristi. Nadalje, autor uspoređuje te geste s načinom na koji izgovaramo određene riječi – kao što se svaka riječ izgovara na jedinstven način, tako i specifični pokreti tijela psa tvore riječi. Koliko su psima riječi zapravo važne, svjedoči i činjenica da mnogi preferiraju verbalnu pohvalu više od nagrade hranom (Fraser, 2019).

Da nedostatak sposobnosti govora nekada može biti i prednost, svjedoče i neka istraživanja. Prema istraživanju Fursta provedenog 2005.godine, koje se baziralo na zatvorenici i psima koji su im dodijeljeni za vrijeme boravka u zatvoru, navodi se kako su psi bili od izrazite koristi za zatvorenike upravo zbog svoje nemogućnosti verbalne komunikacije, jer su riječi često korištene protiv njih u negativnom kontekstu. Odnosno, bez mogućnosti da ih uvrijede ili nanesu štetu, interakcije između ljudi i životinja su s manje predrasuda, pa stoga i vrlo terapijskog učinka po zatvorenike (Furst, 2007).

3.2. Obitelj i uloge u obitelji

Prema Giddensu, obitelj tvori skupina pojedinaca koji su međusobno povezani krvnim srodstvom, brakom ili posvojenjem. Sačinjava jednu ekonomsku jedinicu, te su svi članovi obitelji odgovorni za odgoj djece. Razlikujemo nuklearnu i proširenu obitelj. Nuklearnu sačinjavaju dvije odrasle osobe koje žive s vlastitom ili posvojenom djecom, dok proširenu čine ostali članovi, poput djedova, baka, ujaka i ujni, tetki i tetaka, te ostalih rođaka. Otac je bio taj koji ima instrumentalnu ulogu skrbnika, dok majka emocionalnu. Drugim riječima, otac radi i skrbi o obitelji financijski, dok je majka ona koja ostaje doma, brine o čitavoj obitelji i kućanstvu i pruža emocionalnu potporu. U drugoj polovici 20.st., te osobito u 21.st., dolazi do alternacija u definiciji članova obitelji, te tako obitelj mogu sačinjavati i samohrani roditelj s djecom, muž i žena bez djece, parovi u kohabitaciji, istospolni parovi, itd. Isto tako, sve su češća kućanstva gdje oboje roditelja rade, ili čak ona gdje majka radi, dok je otac doma i ima ulogu koju je tradicionalna imala majka (Giddens, 2007). Ususret svim promjenama modernog doba, tako se i definicija obitelji prilagođava te moderira prema trenutnim stanjima i potrebama, pa tako nije neobično čuti da netko u nabranju članova svoje obitelji, spomene upravo i svog kućnog ljubimca. Upravo do takvog otkrića došao je Sanders u jednom od svojih istraživanja (Furst, 2007 prema Sanders, 1993).

U ovom radu, umjesto obitelji, prednost se daje pojmu kućanstva te se koristi umjesto pojma obitelji. Kućanstvo, prema sociološkom rječniku, predstavlja jedna osoba odnosno samac, ili više osoba koje žive u istom životnom prostoru. Kućanstvo se može sastojati od obitelji, ali i ne mora. Zbog navedenog, sociološke analize daju prednost kućanstvu naspram obitelji, iako je rašireniji pojam (Abercrombie i dr., 2008).

3.3. Uloga životinja u društvu - psi

Psi su bili prve životinje koje su ljudi pripitomili. Smatra se da su psi potomci vukova još od prije 135 000 godina. Tada su se čopori vukova počeli mijenjati i nalikovati više onome što mi danas poznajemo kao psa. Prva poveznica između pasa i ljudi stara je čak 14 000 godina, a vidljiva se u dokazima ostataka psećih pokopa koji su pronađeni u Njemačkoj. Nakon pasa, počeli su pripitomljivati i druge životinje (Udell i Wynne, 2008).

Industrijalizacijom i urbanizacijom ljudi su se udaljili od farmi i seoskog života, te samim time udaljili i od životinja. Time su izgubili kontakt sa životinjama kakav je bio prije, te se njihova primarna svrha promijenila, s one da ih se koristi za ljudsku dobrobit, do one da postaju životni suputnici. U promjeni atmosfere, životinje su poprimile važnu emocionalnu ulogu te ih se počelo karakterizirati kao osjećajne, sposobne izražavati ljubav i privrženost, poslušnost i lojalnost, osjećati bol, pripisuje im se vrijednost i povjerenje. Tome je uvelike pridonio i porast istraživanja životinja te njihovo sudjelovanje u njima. Došlo je do otkrića kompleksnosti u ponašanju životinja te je otkriveno i mnogo sličnosti između ljudi i životinja (Alger i Alger, 1997). Jedno od najvažnijih otkrića je sposobnost životinja za simboličku komunikaciju, koja je zapravo i puno veća nego što se prethodno vjerovalo. Iz toga proizlazi da nemogućnost govora kod životinja ne isključuje sposobnost mentalnog promišljanja i svijesti (Alger i Alger, 1997., prema Griffin, 1992.).

Uloga psa u današnjem društvu je raznolika: psi tragači, psi spasitelji, psi vodiči, policijski psi, psi koji čuvaju ovce, psi koji detektiraju drogu ili eksploziv, pa čak i rak, lovački psi, trkači psi, borbeni psi, psi koji se koriste u svrhu emocionalne potpore ili pomoći u svakodnevnom životu za ljude s poteškoćama samo su od nekih. Uloga je zaista mnogo, u čemu se očituje neizostavna ljudska potreba za psima u gotovo svakom segmentu života (Udell i Wynne, 2008).

Kao negativni efekti suživota sa psima, navode se najčešće ugrizi i agresivnost psa. Tanka je granica između epiteta čovjekovog najboljeg prijatelja i straha od takozvanih loših pasa koji izazivaju veliku dozu anksioznosti. Općeprihvaćena je činjenica da različite pasmine

pokazuju različita ponašanja, pa se tako manje pse obično karakterizira kao živčane i one koji uvijek laju, dok su veće pasmine, posebice pitbullovi, na glasu kao najagresivniji. Geni čine veliku ulogu u ponašanju nekog psa, no svakako najveću ulogu čini sam odgoj od strane vlasnika. Od trenutka kada već kao štene bude usvojen i doveden u kućanstvo, potpuno je ovisno o svom vlasniku. Iako ih mnogi uspoređuju s djecom, psi i djeca se razlikuju u tome što je pas cijeli život ovisan o svom vlasniku. Ovisi o njemu zbog hrane, vode, kupanja, šetnji, razmnožavanju ukoliko se vlasnik na to odluči, ili pak kastraciji i sterilizaciji, pa čak i dodiru čitav svoj život. Nadalje, poslušnost i ovisnost se uče od samih početaka. Ponašanje nekog psa je zapravo samo rezultat rada, ili nedostatak istoga, od strane vlasnika s njegovim psom (Ibidem).

3.4. Emocionalni doprinosi pasa

Prema Furstovom (2007) istraživanju koje je provedeno u dva odvojena zatvora, jednom muškom, a drugom ženskom, žene su trenirale pse čiji je uspješni trening značio da pas nastavlja specijalističko treniranje u otkrivanju eksploziva, dok je za muškarce značilo da će pas nakon uspješnog treninga biti udomljen. Istraživanjem je želio saznati dodjeljuju li zatvorenici psima s kojima rade ljudske karakteristike i identitete, što se u konačnici pokazalo potvrdnim.

Sudionici njegovog istraživanja navode kako su se osjećali manje ljutima i strpljivijima. Jedna žena je izjavila kako smatra da ju je pas naučio da bude strpljivija i smirenija, jer se prati ritam psa, kojeg je dobila još kao štene. Nekoliko sudionika je navelo kako su osjećali veću emocionalnu kontrolu, te kako prije svoje reakcije promisle, pa tek onda nešto učine. Mnogi sudionici su entuzijastično opisivali svoje ljubimce kao inteligentne, te svaki uspjeh koji je pas ostvario pripisuju prvenstveno sposobnostima samoga psa, radije nego pripisujući zasluge sebi. Žene su pisale dnevnik i izrađivale bilježnice u koje su bilježile značajnije događaje s psima te njihov napredak. Neke su izjavile da se osjećaju kao majke koje prate i bilježe napredak svog djeteta, te su s velikim ponosom pokazivale te dnevnik. Muškarci su također vodili dnevnik o svojim psima, koje su potom, jednom kada je pas udomljen, davali njihovim novim obiteljima. Tamo su bilježili informacije o napretku psa i savladavanju treninga, njihovim najdražim igračkama i trikovima i o posebitostima u njihovom ponašanju. Ukratko, o svemu što bi novi udomitelj trebao znati o svom psu.

Kao najveći doprinos koji ističu, apsolutno je emocionalna podrška. Jedan od sudionika je istaknuo kako je u svom psu uvijek imao podršku, bez obzira na sve, i da je uvijek bio tu za njega. Jedna sudionica je navela kako joj je pas pružio bezuvjetno razumijevanje, dok je druga sudionica otišla toliko daleko da je izjavila kako je njen odnos s psom bio bolji od ijedne veze koju je ikada ostvarila s ljudima, i koje će ostvariti. Nadalje, sudionici navode kako su im interakcije s psima pomogle olakšati depresiju i podići raspoloženje te ih usrećiti. Sudionica navodi kako i na svoj najgori dan nije mogla ostati loše volje, kada bi vidjela sretno lice svog psa i mašući rep koji joj se vesele. Također, druga sudionica ističe kako su joj taj program i pas kojeg je imala dali sreću i smisao u životu, dok treća navodi kako ju emocionalna praznina koju je imala zbog slabe komunikacije s djecom više ne uzrujava, jer sada ima svog najboljeg prijatelja s kojim sve podijeli i koji to nadoknađuje. Muški sudionici su imali slična iskustva. Jedan je naveo kako niti jedan program za kontrolu bijesa i ponašanja koje je prošao nisu pomogli koliko pas kojeg je trenirao. Također ističe kako mu je bio od veće pomoći nego bilo koji doktor s kojim se susreo. Drugi objašnjava kako mu pas uvelike pomaže sa stresom te da mu olakšava takve situacije, dok treći navodi kako mu je razgovor sa psom bolji nego razgovor s bilo kojom osobom. Osim navedenog, istaknuto je i kako psi potiču međusobnu komunikaciju i socijalizaciju među ljudima jer su tema o kojoj rado pričaju i izmjenjuju iskustva. Kao zaključak, navodi se da su i o sebi mnogo naučili, te da su zbog psa stekli osjećaj kao da nema nepremostivog u njihovim životima i da mogu postići sve što žele (Furst, 2007).

Mnogima su psi utjecali i na odnos s ostalim članovima obitelji, koji se promijenio na bolje. Većini su obitelji ponosne na napredak koji su ostvarili s psom, i kroz trening i osobni napredak te uočavaju pozitivne promjene. Kao negativan ishod navodi se tuga koju osjećaju jednom kada psi napuste program, jer ih mnogi doživljavaju poput svoje djece (ibid).

Fraser (2019) u svom istraživanju navodi još jedan vrlo ključan dokaz. Naime, pri maženju i grljenju psa dolazi do otpuštanja hormona oksitocina, koji se još naziva i hormonom sreće. On direktno utječe na smanjenje razine stresa kod ljudi (Fraser, 2019). Također, kućni ljubimci doprinose i smanjenju osjećaja usamljenosti kod ljudi koji su imali uži krug prijatelja te posebice kod starijih ljudi koji su živjeli sami (Smolković i dr., 2012).

Osim brojnih dobrih strana suživota s kućnim ljubimcima, postoje i neke loše. Flynn (2000) u svom istraživanju o zlostavljanim ženama i njihovim ljubimcima navodi kako su upravo ljubimci često služili kao žrtvena janjad, dominantno od strane muškaraca. Smatra se kako su i kućni ljubimci, zajedno sa ženama i djecom, u osjetljivoj skupini podložnijoj viktimizaciji. Često puta bi, umjesto svojih partnerica, partneri zlostavljali njihove ljubimce, kao upozorenje na ono što bi se njima moglo dogoditi. Nadalje, koristili su ih u svrhu

manipulacije, izazivanja straha i kontroliranja, te kako bi emocionalno povrijedili svoje partnerice. Kroz kažnjavanje pasa su zapravo kažnjavali svoje partnerice. Mnogi su to činili i iz ljubomore na vezu koju je partnerica dijelila s ljubimcem. Osim toga, žene su često ostajale duže u takvom odnosu, jer nisu bile u mogućnosti povesti ljubimce sa sobom ili ih zbrinuti negdje dalje. Žene su, nadalje, tvrdile kako su im psi poput djece te su tako i pričale o njima. Bili su im velika emocionalna podrška i ispunjavali praznine koje su osjećale. Kako je zlostavljanje životinja utjecalo na vlasnice, tako je i zlostavljanje žena utjecalo na njih. Iskazivali su visoku razinu stresa i neugode, straha i zabrinutosti. Mnogi su pokušali i braniti svoje vlasnice. Psi bi se unosili između vlasnice i njihovih partnera, gurali muške i lajali na njih. Kasnije bi ih pokušali utješiti tako što bi legli pored njih ili stavili glavu u krilo, što su neke od sudionica shvatile kao da im ljubimci govore da će sve biti u redu. Autor zaključuje kako do zlostavljanja životinja dolazi zbog njihove zavisnosti o ljudima, manje veličine u usporedbi s ljudima, zbog toga što se tretiraju i smatraju vlasništvom, zbog njihove nemogućnosti za obranom i suprotstavljanjem protiv nasilnih tretmana te zbog emocionalnih poveznica koje dijele s drugim ukućanima (Flynn, 2000).

4. ISTRAŽIVAČKI CILJEVI

Shodno temeljnom cilju istraživanja, postavljaju se sljedeći posebni ciljevi:

1. Utvrditi temeljne karakteristike odnosa vlasnika psa sa psom i njegovu ulogu u tom odnosu.
2. Opisati način komuniciranja između vlasnika i pasa te utvrditi preuzimaju li psi ulogu u interakciji prema temeljnim postavkama simboličkog interakcionizma.
3. Saznati kako kućni ljubimci utječu na emocionalnu dinamiku interakcije u kućanstvu i opisati emocionalne benefite i nedostatke suživota s kućnim ljubimcem.
4. Utvrditi postoje li razlike u emocionalnoj dinamici interakcije u kućanstvu s obzirom na veličinu kućanstva (više članova, parovi i samci).

5. METODOLOGIJA

Za provedbu ovog istraživanja koristila se kvalitativna metoda polustrukturiranog intervjua, koja je odabrana iz razloga namjere postizanja dubljeg uvida na zadanu temu te prikupljanja iskustava i njihovih subjektivnih doživljaja (Milas, 2005).

Uzorak je bio odabran namjerno radi pristupačnosti i dostupnosti prvenstveno sudionika, a potom i izvedbe samog istraživanja. Ciljani broj sudionika je bio barem 6, jer se željelo utvrditi postoje li razlike između kućanstva s više članova, para sa psom i samca sa psom.

Sugovornici su dobi od 22 do 55 godina. Pažnja se obratila na etička pitanja te sačuvala anonimnost svih sudionika u navedenom istraživanju. Svima je podijeljen obrazac pristanka u kojem se obrazložila svrha istraživanja i garantirala anonimnost, kako za sudionike, tako i za njihove pse. Omogućen je uvid u sve detalje istraživanja u svakom trenutku te također odustajanje ukoliko netko to odluči. Tražila se dozvola za audio snimanje svakog intervjua od svakog sudionika/sudionice pojedinačno. Svi su intervjui odrađeni uživo.

Istraživanje je obuhvatilo živote tri psa čija su imena za istraživanje izmijenjena, stoga će pseudonimi biti redom: Ira, Una i Lala. Sva tri psa su udomljeni još kao štenad, kupljeni kod uzgajivača. Ira je maltezer, stara 5 godina koja živi u kućanstvu koje čine muž i žena, te ženinih dvoje djece iz prethodnog braka, kćer te povremeno sin. Za vrijeme izvođenja intervjua sin je boravio kod oca (u drugom gradu na duže vrijeme), pa iz tog razloga nije sudjelovao. Una je staford i najmlađa od svih s tek napunjenih godinu dana koja živi s mladim parom. Lala je

pomeranac stara gotovo dvije godine koja živi sama sa svojom vlasnicom. U istraživanju su, dakle, sudjelovale tri žene i dva muškarca.

6. REZULTATI I RASPRAVA

Analizirajući dobivene podatke došlo se do dubljeg uvida u odnose i suživot vlasnika s psima te razmišljanja o istome. Rezultati su analizirani redom i u skladu sa zadanim istraživačkim ciljevima. Također, dobiveni rezultati su u skladu s teorijom koja se obrađivala u radu. U svrhu jasnijeg navođenja dobivenih rezultata, kućanstvo s više članova navodit će se kao obitelj, odnosno mama, otac i kćer, te kod para dečko i djevojka.

Razlozi nabavljanja psa često unaprijed određuju njegovu ulogu, stoga je, prije same analize, važno istaknuti kako su sudionici došli do svojih pasa, jesu li baš njih željeli i jesu li uopće željeli psa.

Po pitanju same pasmine, vlasnici se razlikuju. Obitelji vrsta nije bila važna, dok su par i samac ciljano tražili, osobito samac koji je inzistirao na pomerancu.

Htjela sam isključivo pomeranca, a njih je drugačije teško nabaviti, osim... kupnjom... U biti, njih pratim već nekih 5,6 godina. Imala sam potrebu i želju nabaviti si takvog psa, ali cijena je igrala dosta veliku ulogu, s obzirom da nisu nimalo jeftiniji. U jednom trenutku, neovisno o tome, sam samo odlučila dati pozamašan iznos i nisam požalila. (S_6)

Kod para, na stafordu je više inzistirao dečko, dok se djevojka vrlo rado složila s tom idejom. Također, on je uz pse odrastao te mu je oduvijek bila želja imati vlastitog psa.

...ja sam taj koji ju je baš htio. Djevojka nije imala ništa protiv normalno, i ona je zapravo htjela psa. Ne kao ja da ga razmišlja nabaviti, ali kada sam rekao bila je potpuno za i podržavala. Ja sam, u biti, ajmo reći odrastao s psom... I uvijek mi je bilo zanimljivo imati psa. I mi bi se tako uvijek brinuli, ali nikad nijedan nije bio baš moj... I onda tako, sad kad sam iseljavao od tate, kad sam kupio svoj stan, jel', sam bio odlučio da ću definitivno nabaviti psa. Razmišljao sam između staforda i boksera. Na kraju sam se odlučio za staforda jer sam našao oglas da se prodaju u Slatini po pristupačnoj cijeni. I onda smo jedan dan samo otišli po nju. (S_4)

Kao razloge nabavljanja psa uglavnom navode osobne želje i potrebe, dok je kod obitelji sin taj koji je od malena inzistirao da imaju psa. Majka je dugi niz godina bila u procesu rastave od bivšeg supruga, pa osobno nije bila spremna na takvu obavezu dok se taj proces ne okonča te je vjerovala kako će pas biti isključivo njezina obaveza i teret. Otac (djeci očuh) je onaj koji je najmanje želio psa, međutim na inzistiranje ostalih i on je lako pristao.

...kada se situacija malo smiri oko te rastave i svih problema bit će vrijeme kad ćemo imati, ovaj... kad budem i ja spremna za tu obavezu, jer su oni tada baš bili mali i stvarno sam mislila da će mi biti isključivo dodatna obaveza, više moja nego njihova. Međutim, ovaj... ono, sin me doveo pred gotov čin da je pronašao maltezera, iako nismo nikada pričali o vrsti. Našao je negdje na internetu nekakav oglas, taj ga je baš nekako privukao... Zapravo mi smo došli tamo, bila su još dva psića osim nje. Međutim, ja sam jednostavno Iru ugledala i pomislila to je to! Ja sam se zaljubila čim sam ju vidjela. (S_2)

A ja, pa što ja znam, nisam ju ja najviše želio, to sigurno (smijeh). Normalno, žena i djeca... a moj izbor je bio skoro da ga i nema, znate kako ide onaj vic – žena je htjela psa, ja ne, pa smo napravili kompromis i nabavili psa. Tako nekako i ja (smijeh). (S_1)

Presudni trenutak za kupnju svog pomeranca, sudionica koja je samac vidjela je u rođenju svoje nećakinje koju je mlađa sestra rodila prije otprilike dvije godine. Kao dodatna otežavajuća činjenica, ona nema partnera, ponajprije zbog posla i nedostatka vremena i razumijevanja na koje nikada nije naišla, a prešla je tridesetu. Rođenju se silno veselila, ali je istovremeno osjećala i veliku prazninu koju je željela nekako nadomjestiti. Primjer o popunjavanju praznine i osjećaja da nešto nedostaje navodi se i u Furstovom istraživanju, gdje sudionica navodi kako joj je pas popunio prazninu koju je osjećala zbog nedostatka komunikacije sa svojom djecom (Furst, 2007). To je, također, i primjer o unaprijed određenoj ulozi psa.

Nabavila sam je oko Božića, kao poklon samoj sebi (smijeh). Otprilike u trenutku kada se nećakinja rodila... Zamjensko dijete... u biti, ja sam zaista osjećala prazninu kada je seka dobila dijete... bilo mi je jako teško, u smislu svi imaju nekoga, a ja potpuno sama. Tako je valjda kada si u potpunosti posvećen poslu i nemaš vremena ni za sebe, kamoli za nekog partnera. I Lala je bila potpuna prekretnica za mene, emocionalno i psihički... Unijela je toliko radosti i ljubavi u moj život, mislim da je ona moja mala srodna duša. (S_6)

6.1. Odnosi vlasnika s ljubimcima i njihove uloge

Kao što je vidljivo već iz prethodnog citata, samac svog psa pomeranca vidi kao zamjensko dijete pa čak i srodnu dušu, a slično i ostali doživljavaju svoje pse. Svih šest sudionika je reklo da psa gledaju kao člana obitelji. Dobiveni rezultati su u skladu s teorijom ovoga rada. Kao što

je, dakle, ranije navedeno u teoriji, u Furstovom istraživanju sudionici su također navodili da svoje pse smatraju članovima obitelji (Furst, 2007).

Žene su imale tendenciju nešto brže i lakše izgovoriti da su im psi poput djece, iako su kroz razgovore svi to izrekli, izuzev kćeri.

Otac i majka psa vide kao najmlađe, zajedničko dijete, jer smatraju kako njihovo vlastito zajedničko dijete više nije mogućnost, prvenstveno zbog njihovih godina.

...definitivno nam je član obitelji da tako kažem, uz svu našu djecu koje imamo, dvoje mojih i dvoje supruge. Nju gledamo još nekako kao našu malu bebu, s obzirom da su svi ostali već punoljetni manje-više. Ono, kao najmlađe dijete. (S_1)

Ja puno puta znam reći ona je meni kao moje dijete. Evo sad suprug i ja, kako naravno nemamo zajedničke djece već svatko svojih dvoje, a nećemo ni imati s obzirom na godine, a za naše godine nije više ni prikladno, onda kažemo to je naše dijete. To sad netko kad bi slušao sa strane bi možda rekao da ovi nisu baš ovaj... zdrave pameti... ali mi nju tako doživljavamo... (S_2)

Kćer psa gleda jednako kao brata, odnosno kao da ima malu sestru. Jednako su i zlostavljane žene koje su imale djecu opisivale odnose svoje djece s ljubimcima, također navodeći kako ih djeca promatraju kao braću i sestre (Furst, 2007).

Prvenstveno ju gledam kao člana obitelji... Gledam kao da uz brata, imam još neku kao malu sestru čupavu (smijeh). (S_3)

Par je naveo jednako što i obitelj, objašnjavajući da je u njihovom životu gdje oni trenutno nemaju svoje dijete, pas upravo to. Dečko navodi i poseban trenutak u kojem je svog psa prestao gledati kao bebu, obilježavajući taj trenutak kao odrastanje.

I da znaju, ako će imati ženskog psa, da će imati menstruaciju. Ja sam to znao, ali nisam bio spreman na to (smijeh). Do tog trenutka je ona bila moja mala beba, a sad je već postala djevojka. To mi je baš nekako teško palo, nemam pojma zašto. (S_4)

Gledam na nju kao da je moje malo dijete (smijeh). Mislim, ja sam još dosta mlada, i ne znam kako je imati dijete. Znam da je mnogima to strašno za reći. Ali u ovim godinama i ovoj situaciji ja tako gledam na nju. Imamo ju zaista od samih njenih početaka, i toliko sam njenih govanaca vidjela, i toliko se guze naprala da eto, doslovno kao moje malo dijete, samo puno dlakavije (smijeh). (S_5)

6.2. Komuniciranje s psima i njihove uloge u interakcijama

Oko jednog su svi sudionici jednoglasno bili složni, a to je komunikacija s psom. Razgovaraju svi s njima, prepričavaju svoje dane, dobre i loše trenutke, objašnjavaju, ispituju pse kao da im mogu odgovoriti, te svi smatraju da ih psi razumiju, baš kao što su to navodili i sudionici u istraživanjima Fursta (2007), Flyna (2000) te Algera i Algera (1997). Važno za napomenuti, tijekom intervjuiranja psi su uvijek bili prisutni, te se svaki sudionik i po nekoliko puta obratio svom psu. Ono što ovdje nije vidljivo, a smatram da je važno istaknuti, je način na koji se vlasnici obraćaju psima – naime, svi su im tepali, jednako kao što se tepa malenoj djeci. Jedna sudionica je to čak i navela, dok sam kasnije tijekom intervjuiranja to imala prilike i vidjeti, odnosno čuti.

Primjeri situacija iz kojih vlasnici zaključuju da ih njihovi psi razumiju su razni.

Otac navodi kako smatra da njegova supruga ponekad više komunicira sa psom, nego s njim, a po pitanju vlastite komunikacije sa psom ima dojam da je njegov pas poput čovjeka. Iz mnogih situacija iščitava to razumijevanje, a jedan od konkretnih primjera koji je mogao navesti je kada psu kaže da ode po suprugu, što ona zaista i učini.

Ja i ne razgovaram toliko koliko supruga, nekad mi se čini da više čak s njom priča nego sa mnom (smijeh). Iako vidim da razumije sve što govorim, reagira, kuži. Ponekad je kao čovjek, tako mi se čini, kao da s osobom pričam. Prepoznaje baku, uju, razumije kada kažemo recimo idemo kod bake. Tome se najviše veseli. Ili ako se ja prvi spremim pa joj kažem da ode po suprugu. Ona zaista ode do nje i laje na nju kao da više da požuri, a dotad je recimo strpljivo sjedila pored mene i čekala... Definitivno razumije. (S_1)

Supruga navodi još konkretnih situacija. Po reakcijama psa na izgovoreno, ona shvaća da ju pas razumije, pa tako smatra da čak zna raspoznati po cipelama koje je obula u određenoj situaciji gdje ide, i bez da joj kaže. Ukoliko je situacija takva da pas ne može ići s njom, pas gestom gledanja u krevet daje do znanja da će ju tamo čekati. Vjeruje kako su njihova neverbalna komunikacija i geste posebna poveznica njihovog odnosa.

Znači ona točno zna kad mi idemo raditi, ja njoj kažem da idem raditi, da me čeka i da ću doći brzo... Točno zna i po odjeći gdje idem, gleda u noge, što sam obula. Sve razlikuje. Nevjerojatno je kada idem negdje, znači uđem u spavaću sobu, čim otvorim ormar... Iste sekunde doleti do ormara i onim svojim predivnim, preslatkim okicama gleda u mene i pita me,

naravno to je naš govor, neverbalna komunikacija, ona mene zapravo pita je li ide i ona. A ja njoj samo kažem na te njene okice i na taj pogled ti sad ne možeš ići. I ona pogleda u svoj krevet i opet u mene, to je zapravo znak da će ona mene čekati u svom krevetiću. To je mislim nešto što je nekakva poveznica, nešto što je neopisivo. (S_2)

Mogućnosti njihovog psa da interpretira geste koje imaju konvencionalno značenje, kao i mogućnost da na njih uzvrati upućuju na sposobnost preuzimanja uloge drugoga, koja je značajna karakteristika simboličkog interakcionizma (Turner, Stets, 2011).

Nadalje, samac navodi kako kod svog psa primjećuje pretvaranje, odnosno da ju pas nekada zaista sluša, dok se ponekad samo pravi da ju sluša.

Prednost njenog društva je onak', što možeš pričati ako želiš pričati, ako ne želiš ne moraš... Uvijek ti je dostupna. Vidim na njoj da me nekada baš sluša, a nekada se samo pravi da me sluša (smijeh). Često mi i odgovori... definitivno me razumije. (S_6)

Kod para, dečko ističe svoju šalu, za koju misli da pas razumije zbog njene uvijek jednake reakcije. Iz ponašanja zaključuje kako se psu ne dopada njegova šala, te bi radije da se ne šali na takav način. Osim toga, naveo je kako se pas uznemiri kada pravi grimase, pa počne lajati na njega ili dodirivati šapom po licu, kao da mu tom gestom pokušava reći da prestane to raditi.

Nekada joj kažem da ako ne bude dobra, da će ići u azil. Mislim da me razumije jer se sva nekako... postane sva tužna i umiljava se. Ili ako joj napravim neku grimasu, pa se sva jedna iživcira (smijeh). Onda obično laje na mene i šapom krene na lice, želi da prestanem to raditi jer ju uznemirava (smijeh). (S_4)

Ovim primjerom, osim što pas izražava osobni karakter u vidu vlastitih preferencija po pitanju humora, također prikazuje sposobnost preuzimanja uloge drugog, odnosno, kao i maltezer, daje odgovor svojom gestom kako bi prekinuo tok interakcije (Turner, Stets, 2011).

Djevojka, pak, objašnjava kako pas ima značajnu ulogu u situacijama kada ona ima težak dan, ili se ne osjeća najbolje. Smatra kako ju pas razumije nakon što joj prepriča svoje brige zbog potpore koju joj pruži.

U biti tepam joj cijelo vrijeme (smijeh). Pričam, pogotovo ako me nešto muči ili sam u nekom stresu... Onda ja sve to njoj prepričam. Nekada se začudim reakcijama, kao da osjeti

da mi baš treba zagrljaj, ili me poljubi i legne pored mene. Ono, pokazuje mi da nisam sama. Daje podršku koja mi baš bude potrebna ponekad. Puno mi to psihički znači, dođe kao neko olakšanje, odmah budem i mirnija i bude mi puno lakše. (S_5)

Kod para, dečko nadodaje i kako su kod psa uvidjeli osjećaj srama ukoliko nuždu obavi negdje gdje to ne bi smjela. Dečko je nakon intervjua pokazao i video na kojem je vidljivo kako pas gotovo ne može pogledati u svog vlasnika, pogne glavu i pokriva se šapicom dok ju je on prethodno normalnim tonom glasa priupitao što je radila. Njene geste oni tumače kao direktne pokazatelje srama, što je još jedna od značajki simboličkog interakcionizma. Naime, osjećaj srama i krivnje nastaje uslijed uvida da je određeno ponašanje bilo neprikladno ili promašeno (Turner, Stets, 2011), što se u potonjem slučaju i dogodilo.

...bude jako smiješna ako se negdje popiški ili pokaki, ono, srami se jako i uvijek spusti glavu i stidi se kada dođemo doma (smijeh). (S_4)

Provodeći intervjue, uvidjela sam da svaki pas ima neke karakteristike koje ga čine jedinstvenim i po kojima se razlikuje od drugih. Samac za svog psa navodi značajke iz kojih su jasno vidljive neke karakterne osobine psa, te osobne preferencije. Što se tiče šetnje, uvjeti trebaju biti idealni, pa tako ne smije biti snijega ili kiše, prehladno ili pretoplo, vrući beton i slično. Ovo također potvrđuje Sandersovu teoriju koja govori o tome kako pas ima samostalni ukus o hrani, igračkama, raznim aktivnostima i slično (Furst 2007, prema Sanders, 1993).

S njom nema nekog pretjerano fizičkog aspekta jer je ona fina damica (smijeh). Ne šeće po mokrom, po snijegu pogotovo, po vrućem, po vrućini... izbirljiva je. (S_6)

Par za svoju stafordicu ističe kako zna razlikovati što s kim smije, u vidu načina igre i generalno načina ponašanja. Djevojka tako objašnjava kako je Una s dečkom grublja, jer je to usvojila kroz njihovu igru. S druge pak strane, djevojci češće prilazi za onaj nježniji dio odnosa – maženje, grljenje i slično.

Recimo ja sam ju oduvijek učila da ne skače na mene, da mene to boli, da mora biti nježna sa mnom, da to nije lijepo ponašanje. Dok... s dečkom zna biti puno grublja. Oni se i grubo igraju, trgenjaju se s užetom, reže jedno na drugo (smijeh), dok se sa mnom uglavnom samo mazi, grli, češka, liže, onaj nježniji dio... Mislim da je to sve usvojila tokom odrastanja, da kako

se tko od nas dvoje ponašao prema njoj, da ona tako i uzvraća. Tipa to što radi dečku, meni neće jer zna da ne smije... već tako malen psić sam po sebi, imao je strašno pozitivan utjecaj. K tome dodatno kad sam vidjela da usvaja sve čemu je pokušavamo naučiti. Onako, ponos veliki (smijeh). (S_5)

Još jedna značajna karakteristika staforda, za koju također smatraju da je produkt odgoja, slaže se s teorijom gdje se objašnjava da psi prema vlasnicima budu zaštitnički nastrojeni (Flynn, 2000). Flynnovo istraživanje jest bilo provedeno nad ženama koje su pretrpile nasilje od strane svojih partnera, što ovdje nije slučaj, međutim, može se uzeti kao primjer jer pas već i tu igru detektira kao svojevrsnu opasnost koju što prije nastoji spriječiti na slične načine kao i psi iz navedenog istraživanja. Naime, u situaciji igre s jastucima (par glumi da se tuče jastucima) staford Una se ponaša izrazito zaštitnički prema djevojci, odnosno misleći da je u opasnosti nastoji ju zaštititi.

Ne znam je li to zato što je Una žensko, ili zbog čega. Mi se recimo nekada znamo onako iz šale tući jastucima, ili tako nešto. Onda Una obavezno uvijek djevojku brani. Recimo mene vuče za nogavicu od trenerke, ili skače na mene i pokušava me odgurnuti. Ono, baš ju brani. Ili nekada zalaje na mene. A ako djevojka recimo mene kao napadne, onda joj se Una pridruži (smijeh). Nadjačan sam u ovom kućanstvu (smijeh). (S_4)

Dečko ističe još jednu gestu koju je pas usvojio, koja je karakteristična prvenstveno za ljude, a to je rukovanje. Naime, baš kao što se oni rukuju s gostima koji im tek dođu u posjet, to radi i njihov pas pružajući svoju šapu, što kod njih izaziva osjećaj ponosa.

Sada recimo kada netko dolazi kod nas u goste, ona pruža šapu, kao ljudi kada se rukuju (smijeh). Baš imamo pristojnog psa. (S_4)

Obitelj ističe posebitosti u ponašanju i kod svoje maltezerice, u trenucima kada ona otvoreno iskazuje ljubomoru. Tako majka navodi primjer grljenja među ukućanima, gdje njihov pas obavezno mora sudjelovati i smatra da voli biti u centru pažnje.

...jako je ljubomorna. Primjerice, ako netko nekoga zagrlj, jel', u kući tu kod nas, moramo i nju uzeti, ili i nju onda zagrliti, inače kao da će se rasplakati... (smijeh) sjetila sam se samog početka, dok još nismo svi živjeli zajedno, kada bi sadašnji suprug došao u posjet, nije mi se

smio približiti (smijeh). Toliko bi lajala... sve dok se nije naučila i navikla. Ako bi sjeo pored mene, a pogotovo recimo zagrliti i poljubiti, lajala bi kao luda... Trebalo joj je malo vremena da sve prihvati. A i dan danas, ako me recimo sin zagrlji i kaže to je moja mama, ajme kakvo je to strašno lajanje... Ah, voli biti u centru pažnje. (S_2)

Osim ljubomore, navodi i osjećaj krivice koji je pas jednom prilikom iskazao. Naime, uslijed gušenja bombonom, vlasnica je pokušala rukom izvaditi taj bombon, na što je automatska reakcija psa bio lagan ugriz, što vlasnica zapravo ni ne karakterizira kao pravi ugriz. Reakcija koja je uslijedila dan poslije, ukazala joj je na to da se njen pas osjeća krivim za svoj postupak.

Meni, naravno, nije ništa bilo, ali mi je ona čitav taj dan i sutradan lizala ruku, kao da se uporno ispričava i govori da joj je žao. (S_2)

Ljubomoru zapravo iskazuju sva tri psa, pa tako stafordica uvijek želi sudjelovati u grljenju, dok pomeranac iskazuje ljubomoru na nećakinju vlasnice.

...ako se poljubimo, ajoj, odmah obavezno ona mora među nas, kao da želi da oboje nju ljubimo. I uvijek spava među nama. (S_4)

Jako su ljubomorne jedna na drugu, i ako netko od nas drži jednu, a drugu ne, ona koju se ne drži se ljuti (smijeh). Zapravo najviše vole jedna drugu držati (smijeh). (S_6)

Također, upravo nemogućnost verbalnog govora jedan od sudionika navodi kao prednost zbog činjenice da se nikada ne može posvađati sa psom, za razliku od ljudi s kojima se vrlo lako posvađati ukoliko obje strane iskuse jake emocije te im kontrola nije jača strana.

Velika je razlika između psa i čovjeka. Kada dođeš doma neraspoložen, s čovjekom se možeš i posvađati. S psom nikada. Ona je uvijek dobre volje, uvijek sretna. I normalno da to pređe i na mene... Definitivno trenutno pomogne. (S_4)

Posljednji citat može se povezati s primjerom iz Furstovog istraživanja, gdje se navodi kako je činjenica da životinje ne mogu pričati nekada prednost, iako se prvotno smatrala preprekom za ostvarivanje simboličkog interakcionizma. Naime, neki zatvorenici naveli su da im je taj segment uvelike od pomoći, jer ih životinje nikada ne mogu verbalno uvrijediti niti ih osuđivati

za postupke, već pružaju bezuvjetnu podršku bez obzira kakav netko bio i kakva mu je prošlost (Furst, 2007).

6.3. Emocionalni benefiti i nedostatci – emocionalna dinamika interakcija

Kao najznačajniju stavku njihovih odnosa s psima, navode mnoge benefite, posebice emocionalne, kao što je vidljivo već i u nekim citatima iz prethodnog odlomka. Ističu kako su to neopisivi odnosi, količine emocija i ljubavi te bezuvjetne podrške koje su proživjeli i dalje proživljavaju sa svojim psima nemjerljiva je. Količina psihičke i emocionalne podrške i utjehe koju dobivaju od svojih pasa su im dodatna potvrda za njihovo uvjerenje da ih psi u potpunosti razumiju.

Kao prvi konkretan benefit koji doživljavaju svakodnevno, gotovo svi sudionici istaknuli su isto – veselje psa kada se vrate svojim kućama nakon kraćih ili dužih izbjivanja zbog svojih obaveza, najčešće posla.

Otac je više puta istaknuo trenutak povratka svojoj kući kao momentalnu prekretnicu u raspoloženju, bez obzira koliko je dan prije toga bio stresan.

...sreća, veselje, mir. To baš psihički pomogne čovjeku da se rastereti. Znam da je bilo puno situacija kada bi netko došao ljut, bijesan, živčan, onda malo pomazimo Iru, vidimo veselje u tim okicama, već bude druga priča... potpuna antistres terapija. Baš je osjeti razlika kada se kroči u stan, sav stres kao da ostane stajati ispred vrata kada se vratim s posla. (S_1)

Kod para, djevojka osim ranije spomenutog primjera navodi i kako nije jutarnji tip osobe, što se također promijenilo otkako ima psa.

...kada bi došla kući s posla ili s faksa, dok sam još išla negdje prije korone (smijeh), koliko god da nas nema doma, 5 minuta ili 5 sati, ona se toliko veseli. Automatski popravi raspoloženje, ma čitav dan, da je ne znam kako loš. Kada ona tako slatko gleda, pa se nasmije i prevali na leđa, čim ju krenem maziti raspoloženje mi se automatski poboljša. Ili pogotovo kada se ujutro probudim. Inače nisam uopće jutarnja osoba i ne volim s nikim ujutro pričati. Ali kada mi ona tako dođe i krene se maziti, pa ne mogu jednostavno ostati ravnodušna. Izmami osmijeh na lice sa svojim ulizivanjem. (S_5)

Posebno veselje donosi samcu, koji se u bolnici susretne s mnogim teškim situacijama te posao ponekad zaista iziskuje gotovo svu njenu energiju.

I iza najtežeg i najnapornijeg dana, meni izađe sunce i srce mi je puno kada nju vidim, to veselje i silnu ljubav koju tako malena daje... zaista mi je sve u životu. (S_6)

Osim generalne podrške koju dobivaju u svakodnevnom životu, naveli su neke specifične situacije za koje rezolutno tvrde kako bi puno teže podnijeli bez svojih ljubimaca. Uloge koje su njihovi psi imali u specifičnim životnim situacijama su za neke bile presudne.

Majka, primjerice, navodi kako misli da za neke događaje jednostavno ne zna kako bi preživjela da joj nije bilo podrške psa i njene empatije, te da je upravo ta ljubav koju je osjetila kada joj je bilo najteže zaslužna za uspješno savladavanje određenih životnih prepreka. Također svog psa naziva svojom antistres terapijom, a u tome nije jedina.

Mislim sve je to međusobno povezano, jel', fizičko psihičko emocionalno, sve nekako utječe jedno na drugo i povlači. Ali taj emocionalni dio je... ma ne znam kako bih to uopće opisala. Moj mali izvor sreće. Sada opet ispadne da umanjujem ulogu djece, ne, ne daj Bože, samo želim opisati zapravo kolika je sreća to malo bijelo čupavo stvorenje. Unosi toplinu i ljubav, podiže kada je teško, točno vidi po nama. Ako je situacija da se rasplačem, ljubi me, daje puse, sve zna i razumije... ali naprosto ju obožavam i doživljavam kao moju antistres terapiju... ona je bila tu kada mi je bilo jako teško, kada sam imale te životne krize i ovaj... prvo kad mi je baš bila psihički pomogla kada se kćer odselila u Irsku kod dečka... jednostavno to nisam mogla nikako psihički prihvatiti. Vjerujem da je to opet radi svih onih problema oko rastave i svega nakon toga, već sam bila dosta osjetljiva. Jednostavno mi je tu Ira... ma prvih tjedan dana ja nisam mogla ni pričati od tuge, bila sam čak i bolesna. Da mi nije bilo Ire, ja ne znam jednostavno kako bi ja tu situaciju izdržala i podnijela, međutim, uz nju sam evo to sve nekako... izgurala. Onda opet nedavno situacija isto s kćeri i operacijom raka štitnjače... Opet mi je Ira tu pomogla, psihički u toj situaciji. To su veliki životni problemi... Znači opet kad mi je teško, uzmem ju, zagrlim ju, daje mi snagu i energiju, izuzetno velika emocionalna podrška. Ja vidim da ona sve osjeti, isto pokazuje emocije, izuzetno je emocionalan pas, toliko je puna ljubavi. (S_2)

Majčine navode potvrđuje i sama kćerka, koja je bila direktan razlog najvećih majčinih briga. Osim majci, pas Ira pomogla je i njoj dok je prolazila kroz najteže trenutke u svom životu.

Navodi kako je Ira znala i osjetila da se nešto loše dogodilo, te je pružala dodatnu podršku u vidu veće količine zagrljaja i ljubavi od uobičajenog.

Pozitivno utječe na sve nas, pogotovo na mamu. Kada god smo tužni, prva je tu da nas oraspoloži. On je ta koja ima najviše utjecaja. Mislim da sve osjeti, točno zna kako se tko osjeća i onda se prema tome i ponaša. Dođe, mazi se, liže, ljubi, bilo što... Uvijek osjeti što god da bude. Kada sam se vratila iz bolnice s operacije, dok sam se oporavljala, u biti, skoro je stalno bila pored mene. Osjetila je da se nešto dogodilo i više je pažnje posvećivala. Još više ljubavi davala, više zagrljaja... Bilo ju je nemoguće maknuti, izbjegavati... To je baš bio težak, težak period. Uđe u sobu pa stoji pored kreveta, gleda u mene i cvili. Ili grebe po vratima satima dok ju konačno netko ne pusti unutra. (S_3)

Empatija koju su majka i kćer iskusile od svog psa definira se kao vrsta mehanizma koja služi kao poveznica na emocionalnoj razini, te se uspostavlja u situaciji kada se preuzima uloga drugoga i ostvaruje razumijevanje o tome kako se osjeća netko drugi (Turner, Stets, 2011).

Nekima je, pak, pas bio od pomoći do te mjere da su se emocionalno oslobodili i riješili nekih strahova koji su ih kočili te potpuno promijenili svoje ponašanje. Tako je, primjerice, kod para dečko taj koji je svoje emocije inače skrivao, odnosno iskazivao bi ih samo privatno sa svojom djevojkom. Otkako ima psa, oslobodio se nelagode i straha, pa emocije iskazuje i javno.

Također navodi kako smatra da je njegovoj djevojci pas svojevrsna terapija, jer joj uvelike popravlja raspoloženje te njemu pruža osjećaj da nije sam u trenutcima kada se osjeća loše.

Pa ja sam prije bio dosta zatvoren, nisam baš ni pokazivao ni iskazivao emocije. I onda se to s djevojkom sve dosta promijenilo, ali opet onako privatno u četiri zida što bi se reklo. I sada otkako imam Unu, to je počelo biti i javno, da tako kažem. Pred prijateljima, obitelji, negdje na ulici. Ona ne bira, njoj ako se mazi, ona će se doći maziti taman na sred livade u šetnji. I ja sam isto sad već nekako navikao na to, i dosta sam opušteniji i slobodniji, puno više iskazujem emocije. Tako da recimo na tom nekom emocionalnom polju, puno sam slobodniji i otvoreniji. A i ona kao da točno zna i osjeti ako sam neke loše volje, pa dođe i gnjavi i zahtjeva igru dok se ne oraspoložim. S djevojkom isto tako. Ona je češće loše volje, najviše zbog faksa, i pod stresom, pa joj je Una dosta... a ono, k'o neka terapija.

...ona je ta koja uvijek pruža bezuvjetnu podršku i ljubav, pa je svakako sve puno lakše. Osjeti ona ljudsku emociju i energiju. Ako sam loše, sklupča se uz mene i primiri, kao da pokazuje ono, nisi sam, tu sam. (S_4)

Uz to, djevojka nadodaje i kako ju je njihov pas, Una, učinila boljom osobom. S obzirom da ju imaju otkako je štene, kroz sve izazove odrastanja psa naučila se strpljenju te je generalno postala smirenija i mirnija osoba.

...naučila nas je odgovornosti i razumijevanju. Naročito kada je bila mala. Pa gledaš, pratiš, pokušavaš shvatiti što želi. Pa čišćenje iza nje ako se popiški ili pokaki gdje ne bi trebala. Pa moraš biti strpljiv i naučiti ju. Ništa to nije išlo preko noći. Uloženo je zaista puno truda i rada. Smatram da je i mene učinila puno boljom osobom. I recimo, sad teže planem. Prije sam bila dosta živčanija i eksplozivnije naravi. Ona je to sve nekako ublažila i umirila. (S_5)

Neki su istaknuli i fizički aspekt, dok nekima pak, nema promjene. Najveće promjene naveo je par, posebice djevojka. Ona ističe kako prije nego što su nabavili psa nije fizički bila aktivna, da je preferirala biti kući te bi svojevolumino izlazila dosta rijetko, osim uobičajenog odlaska na fakultet. Navodi i kako je otkrila novu ljubav, planinarenje.

Puno više smo fizički aktivni, puno zdravije živimo. Moramo se po njoj ravnati. Tokom dana smo više vani i mi sami na svježem zraku. Uz nju i mi nekada trčimo. Taj fizički aspekt je dosta poboljšan... Prije nje sam išla van dosta rijetko, ono, neka fizička aktivnost. Nisam se uopće toliko kretala, stalno sam bila u stanu i za laptopom oko faksa. Kada sam imala malo vremena, onda bi gledala serije ili filmove. Sada sam čak otkrila i ljubav prema planinarenju. Život mi više nije toliko statičan. A i po stanu, stalno nešto trčkaramo s njom, oko nje, igramo se, sjedimo na terasi na zraku. (S_5)

Samcu je ostalo potpuno isto što se tiče fizičkog aspekta, jer psić više iziskuje da ga se nosi, nego šetnju. Koliko malo želi van, vlasnica objašnjava da tek nekada izađe u dvorište i to je sve. Vlasnici to svakako predstavlja i prednost, s obzirom da zbog posla tijekom dana dugo izbiva iz kuće. Nameće se vjerojatno pitanje gdje vrši nuždu ako gotovo nikada ne ide van, a rješenje se krije u prostirkama koje se koriste za presvlačenje beba.

Naučena je obavljati nuždu na svoje prostirke, i onda ode leći na dekiću svoju na leđa i čeka da ju se prebriše i očisti... S njom nema nekog pretjerano fizičkog aspekta... Srećom imamo malo dvorište, pa može izaći kada god poželi, ali baš ni ne traži van nešto. (S_6)

Izrazitih negativnih strana sudionici naprosto nisu mogli navesti. Smatraju da su im psi predragocjeni, te da su benefiti neusporedivi naspram nekih potencijalnih negativnosti, pa ih stoga ni ne promatraju na taj način.

Međutim, kao što je ranije spomenuto, kao nedostatak par je istaknuo predrasude s kojima se susreću s obzirom na pasminu svoje Une. Naime, tijekom šetnje ljudi se nekada prepadnu, izmiču, pa čak prelaze na drugu stranu. Oboje vjeruju kako je generalno mišljenje o stafordima potpuno krivo te da ih se nepravedno prikazuje kao zločeste pse, tvrdeći da je pas onakav kako ga se odgoji. Navode da je Una potpuno suprotna od generalnih pretpostavki, pa im zapravo njena pretjerana ljubav prema svima i veselje ponekad čine problem.

Netko bi mislio možda, da zato jer je staford, da je krvoločna, ovakva, onakva, neka opaka... a naša Una... od malena ona uvijek svima ide, sve mora pozdraviti, polizati. Taj pas ne kuži pojam stranca i osobnog prostora. Svima vjeruje, svakom se veseli. Možeš misliti, ona malo štene, mi šecemo ulicom, prolaznika masu... pa šetnja na 100 metara bi trajala satima. Onda bi ju na kraju morali nositi jer nikad stići na cilj s njom. Dakle totalna suprotnost od onoga kako se te pse prikazuje u medijima, i kakvo je neko generalno mišljenje o njima. Ma sve je to do vlasnika i kako ih se nauči, nikada nije pas kriv. I inače nikada ne napada, ne laje na druge, ni ljude ni pse. Samo se nenormalno veseli. Tako da eto, to je naš problem (smijeh). (S_4)

Ono što sam mislila da će biti negativno, to su bile neke moje predrasude. Za te pse su rekli da znaju biti dosta mrzovoljni, i meni je najveći strah bio što ako ona nekog napadne dok smo mi vani, dok ju ja šecem. Ali mislim da je veći problem bio u meni, i u percepciji koju su mediji i ljudi stvorili o tim psima. Na kraju dana svodi se na vlasnike, a ne na pse. Onakvi su kako ih se odgoji. Ona nikada u životu nije na nikoga zarežala, nije nikoga napala. (S_5)

To ih je navelo da od samog početka odgajanja paze kako ju treniraju. Jako puno pažnje su posvećivali tome i trudili se oko odgoja. Prvenstveno kako bi srušili predrasude, a i kako bi sebi odgojili pristojnog i poslušnog psa, te ih ona sada čini jako ponosnima.

Troškovi hrane i veterinara, oštećenja i slično, sudionici ocjenjuju i priznaju kao trošak, međutim ne smatraju to velikim izdancima.

U obitelji, otac i kćer navode kako pas jest obaveza, međutim troškovi koje ona iziskuje ne karakteriziraju se kao veliki.

...nikada nije napravila kunu štete. A inače standardno, hrana, cijepljenje, šišanje, njen šampon. Ja se volim šaliti da šampon ne zna je li za psa ili za čovjeka (smijeh)... I vlažne maramice za brisanje šapica svaki puta kada se vrati izvana kući. Ma ništa to nije skupo. Ili robe ako se žena ne zna iskontrolirati (smijeh), ali ništa značajno. Obaveza je, ali zaista toliko minorna i zapravo vrijedna svega, ništa nije problem za nju... Ne bih baš istaknuo neke negativne strane, barem ih ja ne vidim. (S_1)

Majka kao trošak navodi veterinara, no navodi kako i čovjek odlazi doktoru ukoliko ima potrebe za tim.

Mislim trošak je ako mora veterinaru, ali i čovjek ode doktoru ako je loše. Ali inače, ovo redovito, ne znam, hrana, šišanje, nije to nikakav neki veliki izdatak. Šišamo ju svaka 2 do 3 mjeseca, 2 i pol je nekako optimalno. Nikada ništa nije pokidala, napravila neku štetu. (S_2)

S njima se slaže i par, konkretnije dečko, koji je sličnog razmišljanja po pitanju izadataka. Negativno što je naveo je situacija dok su psu rasli zubi, pa je bila nešto sklonija grickanju i žvakanju.

... imam samo nju jednu i ne želim štediti na njoj... Ali da mogu istaknuti baš neku negativnu stranu, stvarno nema ništa. Malo nam je jednom pogrickala kutnu (smijeh). Tad smo se baš naljutili, ali je to bila faza kada su rasli i ispadali zubići, i stalno je nešto žvakala. Ma kauč je svakako star i za promijeniti pa dobro, nije neka tragedija. (S_4)

Ako i jest velik trošak, kao što je samac naveo, onda je to iz njihove perspektive potpuno opravdano te vlastitim izborom.

Ona je velika odgovornost i velika obaveza, i relativno veliko financijsko opterećenje, ali to sam ja sama kriva, odnosno tako sam ja odlučila. Baš sam se neki dan uhvatila kako jedem kruha i paštete dok sam njoj pekla lososa (smijeh)... i mislim si, pa dobro jesam ja normalna...

Ali ne gledam to na taj neki negativan način... Što se tiče hrane, ne jede puno zaista, pa joj kupujem najbolje od svega... ampule razne, vitamini, domaći maslac i med s tržnice... (S_6)

Sudionici su kao negativno isticali situacije koje su doživjeli sa svojim psima u vidu straha za njihovo preživljavanje ili kada znaju da im psi pate, jer to utječe i na njih vrlo nepovoljno. Čini ih nesretnima i stvara im osjećaj nelagode.

Primjerice, majka navodi situacije šišanja te gušenja bombonom koji su joj ostali u negativnom pamćenju.

...jedna značajna situacija koja mi se urezala u pamćenje, kada je prije nekoliko godina na moru u šetnji pokupila bombon s poda, nekakav mentol tvrdi bombon, i naravno momentalno gušenje. Ajme, kakav je to stres bio. To je baš bilo gadno. Nisam znala tko je u većoj panici, ona ili ja. Na kraju sam joj nekako izvadila sama rukom taj bombon, i tada me malo gricnila, ali je to bila nekakva automatska reakcija na moje guranje ruke u njena usta. U biti nije ni ugrizla, nego je pokušala zatvoriti usta... Mislim da se i njoj to urezalo u pamćenje, jer poslije više nikada nije ništa pokupila s poda. Ponjuši i ostavi. Vjerojatno je i njoj ostala trauma.

...kad sam ju na prvo šišanje odvela, meni je to osobno bio stres, jako velik, čak sam herpes dobila (smijeh). Ona je toliko cvilila kad sam ju tamo ostavila... Ja sam otišla, ono, doslovce sa suzama u očima. To mi je bio takav veliki stres, ne znam kome veći, njoj ili meni... (S_2)

Sudionica samac ističe kako su joj iznimno teške situacije kada svoju Lulu mora ostavljati samu zbog posla, što ju je nekada dovodilo i do suza.

Meni je srce pucalo kada sam ju ostavljala samu na početku, ona je toliko plakala i zavijala. Onda sam kupila kameru koja se može spojiti s mobitelom preko aplikacije, pa se može pratiti što pas radi dok je sam doma. To je bila tolika stravična tuga da bih ja počela plakati. Gledala sam možda dva, tri puta to i više jednostavno ne mogu podnijeti. Toliko je vezana da ja ne mogu sama otići na toalet, ona odmah dolijeće za mnom i prati me u stopu. Dakle mora biti s bilo kime, samo da nije sama. (S_6)

Dodatno, kao još jednu negativnu stranu navodi svoj konstantni strah da će se njoj ljubimici nešto loše dogoditi.

...imam problem što stalno imam nekakav unutarnji strah da joj se nešto neće dogoditi. Kada je počela kašljati, bilo mi je panika što sada, odmah sam išla po neki sirup. Pa kada jedan zubić nismo mogli izvaditi, joj što ako joj se inficira. S te strane ja imam nekakve nelagodnosti, vezano za njeno zdravlje. (S_6)

Kao najneugodnije iskustvo i najveći stres, izdvaja se primjer para, čija je stafordica nedavno bila u životnoj opasnosti. Navode kako im je trošak u tom trenutku bio najmanja briga, te jedino za što su tada marili bilo je da im pas preživi.

Nedavno je jedino bila totalno neplanski trošak, ali u tom trenutku me nije uopće bilo briga koliko košta, samo da bude dobro. Bili smo u šetnji na livadi gdje inače uvijek idemo, doslovno svaki dan. I ponijeli i deku i onako kao piknik napravili, da nju pustimo da uživa što duže i trči i igra se. I najednom je samo počela cviliti i šepati. Oboje smo odmah dotrčali, a njoj prednja šapa... znači lije krv kao iz pipe... momentalno sam skinuo majicu, uopće me nije bilo briga ni što je bijela, umotali nogu, napravili kompresiju da što manje curi. Otrčali do auta s njom i hitno kod veterinara. Mislim da sam 150 vozio sa sva četiri upaljena. Uopće me nije bilo briga za ništa u tom trenutku, samo da njoj bude dobro. I na svu sreću, nakon skoro trosatne operacije su je spasili. Presjekla je arteriju i sve tetive, trošak skoro 1000 kuna... ma dobro, i to je nešto što kada imaš psa, moraš biti spreman na sve. (S_4)

Također, samac kao negativnu stranu navodi što zbog veličine i izgleda Lale, mnogi žele pomaziti psa, što za nju predstavlja neugodnu situaciju.

Neugodna iskustva, pa ne. Ono što je meni više neugodno, što joj svi živi prilaze, žele pomaziti. Ne volim da njuška po svima i svemu i da ju svi diraju, jer ona ipak spava sa mnom u krevetu, a psa ne mogu dezinficirati (smijeh). Dovoljno je već što radim u bolnici, pa svašta donesem doma. Znači neugodnih iskustava s drugima ne, jer ne laje, ne grize, nije neki mali živčani pas kako oni znaju biti, baš je skroz suprotnost. Mislim da je i od mene pokupila narav. (S_6)

6.4. Razlike u emocionalnoj dinamici interakcija s obzirom na veličinu kućanstva

Iz svih ranije navedenih podataka, uočava se kako ne postoje značajne razlike u emocionalnoj dinamici interakcija u kućanstvima s obzirom na njihovu veličinu. Svaki pas sa svojim vlasnicima komunicira na sličan ili jednak način, te se eventualno razlikuje u svojim posebitostima u ponašanju, odnosno karakternim preferencijama. Nadalje, svi psi preko uzajamnog slanja i interpretacija gesti konvencionalnih značenja pokazuju sposobnost za simboličku interakciju. Također, svojim vlasnicima pružaju prvenstveno emocionalne podrške, posebice u situacijama u kojima, kako vlasnici navode, osjete neke negativne promjene u raspoloženju, čime također iskazuju mogućnost empatije i povezivanja na emocionalnoj razini. Svi psi su pokazali sposobnosti preuzimanja uloge drugog te prilagođavanje svog ponašanja shodno situaciji i trenutnim potrebama.

Svaki pas iskazuje ljubomoru ukoliko dolazi do iskazivanja nježnosti, a sam pas u tome ne sudjeluje. Pas, dakle, zahtjeva sudjelovanje i želi primiti tu ljubav, jednako koliko i dati. Nadalje, kod staforda je zaštitnička narav možda nešto izraženija kada je djevojka u pitanju, što se vidjelo u primjeru igre. Kod drugih pasa ta karakteristika se nije isticala.

7. ZAKLJUČAK

Iako za navedenu temu postoje mnoga kvalitetna i kvalitativna i kvantitativna istraživanja, važno je steći još više saznanja te provesti još sustavnih i temeljitih istraživanja kako bi se stekao što dublji uvid u odnose između ljudi i njihovih kućnih ljubimaca, te samim time i o simboličkoj interakciji koja se odvija među njima.

Literatura korištena u istraživanju te samo istraživanje pokazuju da se interakcije ne mogu ograničiti samo na ljude, kao što se prvotno smatralo, pa time ni simbolički interakcionizam nije rezerviran samo za ljudski svijet. Dokazano je da je komunikacija sa životinjama, posebice psima, svakodnevna i od mnogih obostranih beneficija, posebice za ljude. Sama vrijednost pasa očituje se već u činjenici da su upravo oni najčešći kućni ljubimci, te da su bili prvi kojima je čovjek ukazao povjerenje i tražio oslonac u njima još od davnina.

Zaključuje se, dakle, da životinje ne samo da mogu sudjelovati u simboličkoj interakciji, već mogu pridonijeti životima ljudi u mnogim aspektima – fizičkim, psihičkim te najvažnije, emocionalnim. I u istraživanjima koja su se spominjala kroz teoriju, i u samostalnom istraživanju, sudionici navode kako od svojih ljubimaca dobivaju pažnju, bezuvjetnu ljubav i podršku, da su empatični i inteligentni, da im mijenjaju živote iz temelja, ispunjavaju praznine, uveseljavaju na dnevnoj bazi kroz razne situacije, slušaju, razumiju, pa čak i odgovaraju na neki svoj specifičan neverbalni način. Nerijetko izražavaju i ljubomoru te nastoje zaštititi svoje vlasnike. Upravo zbog emocija koje dijele međusobno, komunikacija je moguća. Bez mogućnosti postavljanja u ulogu drugoga, mnoge od navedenih emocija ne bi bile ostvarive. Nadalje, negativnih aspekata prema izjavama sudionika nema, osim situacija u kojima je njihov ljubimac bio na bilo koji način ugrožen ili smatraju da je patio, što je u konačnici dovelo do negativnih osjećaja i kod samih vlasnika. Kao zaključak i osobnu poruku, svi su rekli isto – definitivno preporučuju suživot sa psom i svoje živote više ne mogu zamisliti bez svojih ljubimaca. U svemu navedenom, očituje se relevantnost ove teme.

Sociologija kao znanost bavi se vrlo značajnim pitanjima današnjice te zagovara prava za mnoge potlačene grupe. Kao takva, bila je i prekretnica za mnoge od njih jer se bavila pitanjima u koja nitko nije htio zadirati. Zbog toga smatram da na ovom području interesa može još uvelike doprinijeti, jer se bavi najbitnijim – ljudima, a ljudi bez životinja ne mogu.

8. LITERATURA

- Abercrombie, Nicholas, Hill, Stephen, Turner, Bryan (2008): *Rječnik sociologije*, Zagreb: Jesenski i Turk.
- Alger, Janet M., Alger, Steven F. (1997). Beyond Mead: Symbolic Interaction between Human and Felines. *Society and Animals*, 5 (1): 65-81.
- Flynn, Clifton P. (2000). Battered Women and Their Animal Companions: Symbolic Interaction Between Human and Nonhuman Animals. *Society and Animals*, 8 (2): 99-127.
- Furst, Gennifer (2007). Without words to get in the way: Symbolic interaction in prison-based animal programs. *Qualitative Sociology Review*, 3 (1): 96-109.
- Giddens, Anthony (2007). *Sociologija*. Nakladni zavod Globus.
- Milas, Goran (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada slap.
- Fraser, Mariam Motamedi (2019). Dog words – or, How to think without language. *The Sociological Review Monographs*, 67 (2): 374-390.
- Ombla, J. (2012). Kućni ljubimci i implikacije za zdravlje i psihofizičku dobrobit njihovih vlasnika. *Klinička psihologija*, 5 (1-2): 59-78.
- Ombla, J., Penezić, Z. i Vidaković, M. (2016). Socioemocionalni kontekst privrženosti kućnim ljubimcima. *Suvremena psihologija*, 19 (2): 217-232.
- Smolković, I., Fajfar, M. i Mlinarić, V. (2012). Attachment to Pets and Interpersonal Relationships. *Journal of European Psychology Students*, 3: 15-23
- Turner, Jonathan H., Stets, Jan E. (2011). *Sociologija emocija*. Zagreb: Jesenski i Turk, HSD.
- Udell, A.R. Monique, Wynne, C.D.L. (2008). A Review of Domestic Dogs' (*Canis Familiaris*) Human-Like Behaviors: Or Why Behavior Analysts Should Stop Worrying and Love Their Dogs. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*. 89 (2): 247-261.